

dog ikke, at de mere traditionelle sikkerhedsproblemer i det europæiske område er ophørt med at eksistere. Grænserne mellem de »militære« og »civile« sikkerhedsproblemer er blevet flydende, og begivenhedernes hurtige udvikling i Østeuropa og Sovjetunionen har sat alle implicerede parter under et betydeligt tids- og handlingspres. Det bliver fremtidens vanskelige opgave at finde en ny balance mellem indsatsen på det civile og på det militære område. Ikke mindre vanskeligt bliver det at formulere problemstillingerne på en sådan måde, at de kan håndteres i praktisk politik på både nationalt og internationalt plan.

2. b. Europæisk sikkerhed i snævrere forstand

De vesteuropæiske staters sikkerhedspolitik har gennem årtier bygget på den forudsætning, at deres værdigrundlag og institutioner blev udfordret af den sovjetiske ideologi. Tillige blev den sovjetiske militære opbygning og militære magtposition i DDR og de øvrige østlande betragtet som en direkte militær trussel mod de vestlige landes sikkerhed. Det var en udbredt opfattelse, at deres politiske uafhængighed kun kunne opretholdes, hvis der eksisterede en *modvægt* mod den sovjetiske styrkeposition i form af et solidarisk militært samarbejde mellem de demokratiske nationer i Vesteuropa og Nordamerika og desuden understøttet af den amerikanske nukleare sikkerhedsgaranti og den overlegne amerikanske økonomi.

Sovjetunionen som sikkerhedsproblem?

Den væsentligste nye udvikling er, at den sovjetiske magtposition i Central- og Østeuropa nu er under afvikling som konsekvens af Warszawapagtens de facto opløsning, Tysklands forening og den indledte tilbagetrækning af sovjetiske tropper. Under forudsætning af, at der indgås en CFE-aftale, som formentlig vil indebære skrotning af op mod to tredjedele af den vigtigste sovjetiske konventionelle udrustning vest for Ural, vil de nævnte udviklinger tilsammen betyde, at det, der tidligere blev set som den militære hovedtrussel: et sovjetisk lynangreb på Centralfonten mod Nordtyskland og Kanalområdet, ikke blot, som det har været tilfældet gennem længere tid, vil være blevet politisk usandsynligt, men nu også vil blive militært uigennemførligt. Også Sovjetunionens evne til at bruge militær styrke til udøvelse af politisk

pres – et forhold, der vel gennem en del år nok så meget har været problemet – vil herigennem blive reduceret.

Sovjetunionen vil dog i kraft af sine råstofressourcer, sit befolkningstal, sit nukleare potentiel og sin flåde også i en overskuelig fremtid være en verdensmagt, hvis interesser ikke er begrænset til Europa. Selv når dens styrker i Europa er blevet reduceret for at skabe en balance på det konventionelle område, vil den også i fremtiden have mulighed for at anvende potentielt fra det område, der ikke er dækket af CFE-forhandlingerne. Den strategiske asymmetri mellem Øst og Vest eksisterer således fortsat, om end i afsvækket form. Sovjetunionen vil desuden også fremover efter en CFE-aftale – forudsat der ikke indgås en CFE-2 aftale, som yderligere begrænser de sovjetiske konventionelle styrker – besidde de militære forudsætninger for med kort varsel at kunne gennemføre en mere begrænset magtprojektion mod omverdenen. Denne kapacitet vil i givet fald i første række kunne rettes mod nabostaterne.

Til trods for magtafkald, erklæret samarbejdsvilje og interne reformer må Sovjetunionen nok stadig siges at have et betydeligt imageproblem i europæernes øjne. Stalintidens forbrydelser, knægtelsen af de central- og østeuropæiske staters frihed og forsøgene på at undergrave Vestens demokratiske institutioner glemmes næppe let og må antages at påvirke europæernes holdninger på det sikkerhedspolitiske område længe endnu. Der er dog samtidig i Vesteuropa udstrakt forståelse for, at Sovjetunionen skal indgå i den nye europæiske sikkerhedsorden og have sine interesser respekteret på samme måde som andre stater.

Skal vi dømme ud fra erfaringerne fra de vesteuropæiske integrationsbestrebelse i efterkrigstiden, vil det imidlertid kræve års arbejde med opbygning af demokratiske strukturer med skabelse af en politisk kultur og dermed sammenhængende tillid, før russere og folk i det øvrige Europa kan omgås så ubesværet, som vesteuropæerne gør indbyrdes. Problemet gøres ikke mindre af, at russerne er splittede, når det gælder deres egen identitet. Den kaotiske fortid er svær at bearbejde, og mange års isolering og ideologisk indoktrinering har bevirket, at mange russere har et ambivalent forhold til europæiske værdier og normer med